

Ivan Platovnjak DJ

Duhovno vodstvo v začetni vzgoji posvečenih oseb: s pozornostjo na svobodo vesti in izbire duhovnega voditelja

Povzetek: Pričujoča razprava prikaže osrednjo problematiko duhovnega vodstva v vzgoji oseb, ki jo je izpostavil 2. vatikanski koncil, ko je v PC 14 naročil predstojnikom, naj članom »pustijo dolžno svobodo glede zakramenta pokore in duhovnega vodstva«. Tako v prvem delu pokaže na nujnost svobodne izbire lastnega duhovnega voditelja in svobode vesti v duhovnem vodstvu, kajti samo v tem primeru lahko duhovno vodstvo v dobesednem pomenu prinese zaželene sadove v vzgoji posvečenih oseb. »Predstojniško duhovno vodenje« nikakor ne more povsem nadomestiti resničnega duhovnega vodstva. V drugem delu pa se ta razprava sooči s predpisi ZCP in navodili cerkvenih dokumentov glede nalog in odgovornosti predstojnikov ter odgovornih za začetno vzgojo posvečenih oseb ter prikaže različne poglede nekaterih avtorjev in njihovo različno razumevanje dokumentov. Nazadnje prikaže možne rešitve za zagotavljanje svobode glede duhovnega vodstva in njegove učinkovitosti. Le na ta način lahko ta osebna duhovna pomoč postaja vedno bolj nenadomestljivo vzgojno sredstvo posvečenih oseb, kot je še posebej poudaril Janez Pavel II. v posinodalni spodbudi VC in v mnogih svojih govorih.

Ključne besede: duhovno vodstvo, vzgoja posvečenih oseb, svoboda vesti, redovništvo, magister, noviciat, juniorat, predstojnik, predstojniško duhovno vodenje, duhovno vodstvo posvečenih oseb, redovno pravo.

Abstract: Spiritual Direction in Initial Formation of Consecrated Persons. Attention to Freedom of Conscience and of the Choice of Spiritual Director

The paper deals with the central problems of spiritual direction in the formation of consecrated persons as shown by the Second Vatican Council when advising the superiors (in *Perfectae Caritatis* 14) »to respect their subjects' liberty in the matters of sacramental confession and the direction of conscience«. In the first part the author shows the necessity of a free choice of one's own spiritual director and of freedom of conscience in spiritual direction, since only in such a case spiritual direction in its literal meaning can bear fruit in the formation of consecrated persons. »Spiritual direction by superiors« cannot completely replace real spiritual direction. The second part of the paper deals with the regulations of the Code of Canon Law and with the instructions of other Church documents concerning the task and responsibilities of the superiors and of those responsible for the initial formation of consecrated persons as well with different opinions and lines of thought in understanding them in order to show the best possible solutions for ensuring freedom in matters of spiritual direction and the efficiency thereof. Only in such a manner personal spiritual aid can become an increasingly indispensable means in the formation of consecrated persons as emphasized by John Paul II in his post-synodal apostolic exhortation *Vita Consecrata* and in many other speeches.

Key words: spiritual direction, formation of consecrated persons, freedom of conscience, religious orders, novice director, novitiate, juniorate, superiors, spiritual direction by superiors, spiritual direction of consecrated persons, religious law.

Če pregledujemo literaturo o duhovnem vodstvu po 2. vatikanskem koncilu, lahko odkrijemo, da je prav malo del in strokovnih člankov namenjenih duhovnemu vodstvu¹ posvečenih oseb.² Tudi 2. vatikanski koncil je samo enkrat neposredno spregovoril o duhovnem vodstvu v življenju redovnikov. Predstojnikom naroča, naj članom redovne ustanove »*pustijo dolžna svoboda glede zakramenta pokore in duhovnega vodstva*« (PC 14). Zdi se mi, da se je koncil s tem kratkim opozorilom dotaknil središčne problematike glede duhovnega vodstva posvečenih oseb. Če ni omogočena dolžna svoboda izbire duhovnega voditelja in svobode vesti v samem duhovnem vodstvu, potem lahko pride do zlorabe. Duhovno vodstvo ne bi bilo več sredstvo osebne duhovne pomoči na poti osebnostne in duhovne rasti, temveč kontrole in duhovnega »nasilja« ter uniformiranosti in ga je zato bolje opustiti.

V razpravi se bomo omejili predvsem na svobodo vesti in izbire duhovnega voditelja v začetni vzgoji posvečenih oseb, kar nakazuje tudi podnaslov. Poskušali pa bomo vsaj delno odgovoriti tudi na nekatera vzporedna vprašanja: Ali so lahko predstojniki in odgovorni za začetno vzgojo tudi duhovni voditelji zaupanih jim oseb? Če so lahko, v kakšnem smislu so duhovni voditelji in kaj se mora še posebej upoštevati? Kateri so posebni cilji duhovnega vodstva v začetni vzgoji posvečenih oseb in na kaj naj bo duhovni voditelj še posebej pozoren?

V tej razpravi bomo skušali zbrati, raziskati in analizirati v luči središčne problematike in zgornjih vprašanj vse cerkvene dokumente, ki so hkrati viri, od 2. vatikanskega cerkvenega zbora do danes, vključujoč tudi itinerarij nastajanja odloka *Perfectae caritatis*, kot tudi pripravljanih dokumentov škofovske sinode o posvečenem življenju iz leta 1994, interventov sinodalnih očetov in različnih govorov papeža Janeza Pavla II. Vzporedno se bomo poskušali soočiti s sekundarno literaturo različnih teoloških avtorjev in z njihovimi pogledi na to problematiko, da bi tako z deskriptivno metodo dobili čim bolj jasen odgovor nanjo in celovit pogled na duhovno vodstvo v vzgoji posvečenih oseb. Razpravo bomo razvili ob dveh točkah. Najprej bomo prikazali nujnost svobode vesti in iz-

¹ Čeprav se v današnjem času pogosto uporablja izraz »duhovno spremljanje« namesto »duhovno vodstvo«, bom uporabljal slednjega, saj tako rekoč vsi cerkveni dokumenti uporabljajo ta izraz in ker tudi zelo jasno pove, da je njegova bistvena naloga odkriti »vodstvo Duha« in se mu prepustiti.

² S terminom »posvečene osebe« označujemo vse osebe, ki so javno izpovedale z obljubami ali drugimi svetimi vezmi po lastnih zakonih ustanov, da bodo spolnjevale evangelijske svete čistosti, ubožstva in pokorščine in se po ljubezni, h kateri jih vodijo, na poseben način povežejo s Cerkvijo ter živijo to posvečeno življenje v skupnosti ali posamezno (ZCP, kan. 573). Termin »redovnik« uporabljamo, kadar govorimo o članih »redovnih ustanov« in kadar ta termin uporablja uporabljena literatura, še posebej cerkveni dokumenti, čeprav pogosto razumejo pod tem terminom vse posvečene osebe.

bire v duhovnem vodstvu, nato pa bomo videli, kako je teoretično in praktično mogoče uresničiti to v začetni vzgoji in kakšno vlogo ima v tem obdobju duhovno vodstvo.

1. Nujnost svobode vesti in izbire v duhovnem vodstvu

V pripravi odloka o redovnikih so se sestavljavci takoj dotaknili pomembnosti svobode vesti, ko so v prvi shemi (januar 1962) govorili o zakramentu sprave in duhovni pomoči. Št. 116 poudarja, da je potrebno pri duhovnem vodstvu redovnic in drugih posvečenih žena »*združevati odločnost, enotnost in stalnost s svobodo vesti*« (Acta et Documenta 1968, II/II/III: 1162-1163). Duhovno vodstvo vidi v tesni povezanosti z zakramentom sprave, zato naglašča, da se morajo »*strogo izpolnjevati kanonske določbe glede spovednikov*«. Če se namreč spoštujejo kanonske določbe o spovednikih, pogojih veljavnosti in dopustnosti spovedi, je po mnenju sestavljavcev svoboda vesti povsem »zagotovljena«. Št. 118 istega poglavja pa poudarja še obveznost predstojnice, da spoštuje svobodo vesti podrejenih redovnic (Acta et Documenta 1968, II/II/III: 1163). Druga shema (november 1962) je prevzela enaka besedila (Schemata 1963, 273). V nadaljnjih shemah, vse do zadnje, pa se o tem ne govori več.

Tej temi se v svojih ustnih ali pisnih interventih ni posvečal skoraj nihče od koncilskih očetov. V *Considerationes particulares Ad Art. 27 [De Superiorum auctoritatis exercitio]* tretje sheme (maj 1963) se nahaja intervent treh očetov, ki predlagajo, da se dopusti, še posebej ženskim ustanovam, popolna svoboda pri izbiri spovednikov. Toda komisija tega ni vključila v naslednjo shemo, odgovarjajoč, da bo to določil novi zakonik (Acta Synodalia 1975, III/VII: 122-123). Med vsemi pisnimi interventi k peti shemi (oktober 1964) se dotakne te teme samo eden. Mons. S. Soares de Resende poudarja, da so redovnice pogosto odvisne od redovnikov, posebej pri duhovnem vodstvu, zakramentu spovedi, duhovnih vajah ipd. Po njegovem bi se morala zagotoviti avtonomija redovnic in svoboda pri izbiri duhovnih voditeljev, spovednikov in voditeljev duhovnih vaj (Acta Synodalia 1975, III/VII: 650-651). Peta shema je bila dana na glasovanje z možnostjo amandmajev. Samo 171. amandma se dotika naše teme. Koncilski oče z njim zahteva, da se z vso močjo poudari spoštovanje svobode vesti pri spovedi redovnic. Komisija je odgovorila, da je to že bilo predvideno (Acta Synodalia 1977, IV/III: 559).

Šele tekst 14. točke šeste sheme, ki je bila hkrati tudi zadnja, poudarja, da naj predstojniki pustijo svojim podrejenim zlasti »*dolžno svobodo glede zakramenta pokore in duhovnega vodstva [moderamen conscientiae]*« (Acta Synodalia 1977, IV/III: 523).³

³ Zanimivo je, da samo v tej točki in samo v zadnji shemi uporablja original termin moderamen conscientiae, tj. »vodstvo vesti« (Slovenski prevod prevaja ta termin kar z

Kot smo lahko videli, je komisija skoraj v zadnjem trenutku vključila opozorilo na nujnost dopuščanja svobode glede zakramenta sprave in duhovnega vodstva, kot je opozarjala Pripravljalna komisija v prvih dveh shemah in kot so kasneje opozorili nekateri koncilski očetje, žal redki. Očetje so tako dali podlago za oblikovanje primernih kanonov v novem zakoniku. Vsekakor pa ti tako zelo redki interventi koncilskih očetov in odsotnost te teme v treh shemah (to pomeni od maja 1963 do oktobra 1965) kažejo, da so koncilski očetje slutili problematičnost duhovnega vodstva v redovnih ustanovah, še posebej v ženskih, toda zdelo se jim je važnejše posvetiti se splošni, globlji prenovi redovniškega življenja (PC 1-3) in to prepustiti novemu zakoniku, prenovljenemu vzgojnemu načrtu ustanov in njihovemu lastnemu pravu.

Vendar pa to, da se govori o dolžni svobodi glede duhovnega vodstva v številki, ki je posvečena temi pokorščine redovnim predstojnikom, kaže na njen izjemen pomen. Če v odnosu, ki temelji na »prostovoljni obljubi pokorščine«, ostane temeljna svoboda na področju vesti, ni mogoče upravičeno misliti, da je možna »dolžna pokorščina« duhovnemu voditelju. Odkrivanje vesti ne prenese prisile. In tudi sprejemanje nasvetov ostaja vedno dejanje »prostovoljne pokorščine«.

Koncilski očetje so na ta način potrdili, kako neizmerno pomembna je za duhovno življenje vsake osebe možnost, da si za zakrament spovedi in duhovno vodstvo lahko svobodno izbere osebo, ki ji zaupa. Predstojniki v izvrševanju svoje oblasti, spovedniki in duhovni voditelji v uresničevanju svoje duhovne pomoči pa imajo veliko odgovornost, da zagotavljajo vse pogoje za to svobodo.

O pomembnosti in nujnosti zagotavljanja svobode vesti in izbire v duhovnem vodstvu je spregovorilo tudi več pokoncilskih dokumentov *Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja*. Zagotovilo svobode vidijo predvsem v možnosti izbire primernih in usposobljenih duhovnih voditeljev, ki so dejansko razpoložljivi posvečenim osebam za duhovno pomoč (DCVR 11; EE 47; PI 63). Veliko jasnosti glede te problematike je prinesel novi Zakonik cerkvenega prava, ki je bil razglašen l. 1983. V delu, ki govori o vodstvu redovnih ustanov, daje predstojnikom v kan. 630 §1 jasno navodilo: »*Predstojniki naj članom priznavajo potrebno svobodo glede zakramenta spovedi in vodstva vesti, vendar ostane v veljavi disciplina ustanove.*«

»duhovno vodstvo«, toda v ZCP, kan. 630 §1, ki povzema to koncilsko naročilo, prevaja isti termin z »vodstvo vesti«). Uporaba tega termina bi lahko vodila v razmišljanje, da duhovni voditelj »vodi« vest, čeprav se poudarja svoboda vesti. Zdi se mi, da so želeli koncilski očetje s tem terminom izpostaviti, da se duhovno vodstvo udejanja na področju vesti in da je ena izmed njegovih nalog prav njena formacija. Že prva shema je jasno poudarila, da se duhovno vodstvo dogaja na »nezakramentalnem notranjem področju« (in foro interno non sacramentale). (Acta et Documenta 1968, II/II/III: 1158).

V skladu z PC 14 opozarja na odgovornost predstojnikov, naj zaradi duhovnega blagra redovnikov varujejo svobodo glede zakramenta sprave in duhovnega vodstva.⁴ Ta svoboda je omejena z nujnostjo usklajevanja z zvestobo določbam lastnega prava (Gambari 1986, 181-182; Papež 1999, 82-83). Isti kanon nalaga predstojnikom dolžnost, da si prizadevajo, da so članom njihove ustanove na razpolago primerni spovedniki (§2). Redne spovednike nunskih samostanov, vzgojnih hiš in številnejših laičskih skupnosti mora potrditi škof ordinarij v soglasju s skupnostjo, ki za nje prosi (§3). Predstojnikom je tudi naročeno, »naj ne spovedujejo svojih podrejenih, razen če jih člani sami za to prosijo« (§4). S to prepovedjo želi Zakonik preprečiti mešanje med notranjim in zunanjim zakramentalnim področjem. Pomešanje teh dveh področij bi lahko po eni strani vodilo v zlorabo oblasti predstojnikov, po drugi strani pa omejevalo njihovo svobodo na področju vodenja.

§5 istega kanona se posveča svobodi vesti zunaj spovedi. Posvečene osebe so povabljene, »naj z zaupanjem prihajajo k predstojnikom, katerim morejo razodeti svojo dušo svobodno in iz lastnega nagiba«. Hkrati pa je prepovedano predstojnikom, da bi jih na kakršen koli način nagovali, »da jim morajo odkriti svojo vest«. Določila zadnjega odstavka veljajo za vse posvečene osebe in vse predstojnike. Navdihuje se ob kan. 530 ZCP 1917, ki pa je nastal kot odgovor na zelo znan dekret Leona XIII. *Quemadmodum*, 17. december 1890, s katerim je bila prepovedana vsakršna oblika pritiska, posrednega ali neposrednega, na vest podrejenih.

Prepoved predstojnikom, da bi navajali osebe, ki so jim zaupane, »odkriti svojo vest«,⁵ varuje v največji meri svobodo podrejenih. Predstojniki so pristojni samo za zunanja dejanja, ki spadajo v splošna navodila in interno pravo. A da bi se vodenje ustanov ne skrčilo zgolj na birokratizem in redovni predstojnik na preprostega disciplinskega predstojnika, odstavek §5 spodbuja in zahteva svobodno in zaupljivo »razodetje duše«⁶ (Ghirlanda 1993, 188; Chiappetta 1996, 768-769). Samo na ta način je možno vzpostaviti med predstojniki in »podrejenimi« pravilen in zdrav duhovni odnos. Takšen odnos je temeljnega pomena, kajti le tako so predstojniki lahko duhovni animatorji in učitelji in učinkovito uresničujejo naloge, ki

⁴ Glede na ZCP 1917, kan. 518; 520, je resnično zagotovljena večja svoboda vesti v teh dveh službah (Andrés 1983, 563-564).

⁵ »Odkriti vest« pomeni poročati ne samo o zunanjih dejanjih, temveč tudi o notranjih, kot so grehi, krivde, posebne milosti, kreposti, želje itd. (Beyer 1989, 251-252; Ghirlanda 1994, 104, op. 20).

⁶ »Razodeti dušo« pomeni iskreno in zaupno poročati ne samo o zunanjih dejanjih, temveč tudi o soočenju s težavami, o ovirah ali dvomih glede duhovnosti, duha ustanove in konkretnega načina udejanjanja lastne karizme (Beyer 1989, 251-252; Ghirlanda 1994, 104, op. 20).

jim jih nalagata kan. 618 in 619. To njihovo vlogo je že nekaj let pred zakonikom poudaril dokument *Mutuae Relationes*. V 13. točki pravi, da imajo redovni predstojniki glede na svojo učiteljsko službo pristojnost in avtoriteto duhovnih učiteljev v odnosu na evangeljski načrt lastne ustanove. In na tem področju, naglašča dokument, »morajo uresničevati resnično duhovno vodstvo celotne kongregacije in njenih posameznih skupnosti«, seveda v skladnosti z avtentičnim naukom Cerkve.

Iz konteksta lahko razberemo, da to besedilo ne govori o duhovnem vodstvu v dobesednem pomenu, temveč o »predstojniškem duhovnem vodenju«, ki ga predstojniki uresničujejo zaradi svoje učiteljske in vodstvene službe ter obsega celotno skupnost in posamezne člane ustanove. Predstojniki lahko uresničujejo to svoje duhovno vodenje tako prek razločevanja duhovne poti ustanove ter spodbud in govorov, s katerimi na temelju Božje besede hranijo duhovno življenje celotne skupnosti (kan. 618-619), kot tudi v osebni pogovoru. Zakonik ne daje predstojnikom naloge duhovnega vodstva (Dammertz 1984, 149). Osebni pogovor med predstojnikom in posameznimi, njemu zaupanimi osebami, se uresničuje na področju »razodeti dušo«. Ta odnos se lahko postopoma, seveda v popolnem spoštovanju osebne svobode vesti, preoblikuje v »duhovno vodstvo«. Potrebno pa je, da se oba jasno zavedata mej in težav, ki spremljajo takšno duhovno vodstvo.

Ko E. Gambari razlaga uresničevanje vloge predstojnika po kan. 618, poudarja, da njegovo delo vsebuje metodo, način in vsebino duhovnega vodstva. Razlika pa je v dejstvu, da predstojnik odloča in da moreta predstojnikov ukaz ali prepoved nasprotovati volji zaupane mu osebe, čeprav mora vedno imeti pred očmi njeno osebno duhovno dobro (Gambari 1988, 16-17). Menim, da je prav v tem težava, če so duhovni voditelji predstojniki: v duhovnem vodstvu more in mora oseba sama, ki prosi za duhovno vodstvo, razločevati, sprejeti odločitev in vso odgovornost zanjo. Če pa je duhovni voditelj hkrati predstojnik, je lahko svoboda spremljane osebe omejena z obljubljenimi pokorščino. Čeprav je predstojnik poklican poslušati podrejene, mora vedno ostati trdna njegova »oblast odločati in ukazovati, kaj je treba storiti« (kan. 618). Toda duhovni voditelj v dobesednem pomenu nima avtoritete in oblasti, ki bi ji spremljana oseba morala biti pokorna.

Vsekakor pa kan. 630 ne določa, na kakšen način naj predstojniki dejansko zavarujejo in spodbujajo svobodo v duhovnem vodstvu. Vsekakor se zahteva možnost izbire lastnega duhovnega voditelja med usposobljenimi osebami, toda kanon niti ne zahteva niti ne pojasni, med katerimi osebami lahko izbirajo, kot to določa za bogoslovna semenišča (kan. 239 §2). Rešitev tega problema je prepuščena pravilom posameznih ustanov, čeprav bi bilo zelo prav, kot meni tudi M. Costa (1992, 145), če bi se vsaj v apostolskih redovnih skupnostih to uredilo podobno, kot je za bogoslovna semenišča.

2. Duhovno vodstvo v začetni vzgoji

Sprejem kandidata v ustanovo posvečenega življenja zahteva primerno pripravo. Začetna vzgoja se na splošno odvija v naslednjih etapah: postulat,⁷ noviciat in juniorat. Cilj je pripraviti osebo, »*da se popolnoma podari Bogu v hoji za Kristusom v službi poslanstva*« (VC 65).

2. vatikanski koncil ni v nobenem dokumentu neposredno govoril o duhovnem vodstvu v začetni vzgoji posvečenih oseb. Gotovo pa velja to, kar je govoril o svobodi glede duhovnega vodstva, tudi za začetno vzgojo. Nekateri pokoncilski dokumenti *Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja* kot tudi Zakonik, škofovska sinoda o posvečenem življenju in posinodalni dokument *Vita consecrata* pa dajejo pomembne smernice za nujno svobodo ter za pravilno in rodovitno udejanjanje duhovnega vodstva v tej začetni vzgoji.

Ko dokument *Potissimum institutioni* govori o predstojnikih in odgovornih za vzgojo, naglašja, da so posredniki Duha vstalega Jezusa, ki je po njih navzoč in delujoč. Zaradi tega je njihova naloga »*razločevanje pristnosti poklicanosti k redovnemu življenju v začetni vzgoji redovnikov, pomoč redovnikom pri udejanjanju njihovega osebnega dialoga z Bogom in odkrivanju poti, na katerih se zdi, da Bog želi njihovega napredovanja*« (30). Da bodo mogli uresničiti to nalogo in doseči predvidene cilje, morajo – tako poudarja navedeni dokument – spremljati redovnike »*prek neposrednega in rednega dialoga, s spoštovanjem pristojnosti spovednika in duhovnega voditelja v dobesednem pomenu*« (30).

Dokument tako jasno izpostavi, da morajo predstojniki in odgovorni za vzgojo v svojem osebnem pogovoru vedno spoštovati pristojnosti, ki so lastne spovedniku in duhovnemu voditelju (*director spiritualis*). Od svojih novincev in posvečenih oseb z začasnimi zaobljubami nikaikor ne morejo zahtevati, da bodo izbrani za njihove duhovne voditelje. Dokument v isti številki celo naglašja, da je ena izmed temeljnih nalog »*odgovornih za vzgojo prav skrb, da bodo novince in mlade redovnike in redovnice dejansko vodili duhovni voditelji (director spiritualis)*« (30). Seveda moramo vse to brati v luči kan. 630 §5, o katerem smo že govorili. Dolžnost, da mora vsaka posvečena oseba imeti duhovnega voditelja, in nadzor predstojnikov ali odgovornih za vzgojo, ali se ta oseba dejansko tudi srečuje z duhovnim voditeljem, razkriva »*institucionalni karakter*« (Platovnjak 2002, 587) duhovnega vodstva v začetni vzgoji.

⁷ Zakonik ne govori o obdobju »postulata«. S pravnega vidika se začenja življenje v ustanovi posvečenega življenja z noviciatom in z njim se začenja tudi formacija aspiranta za posvečeno življenje (kan. 646). Dejansko obstajajo različne oblike prednoviciata, ki so bolj ali manj institucionalne.

Primernost delitve vlog pri vzgoji posvečenih oseb, kot nakazuje dokument, poudarjata tudi M. Costa (2004, 247-249) in O. Balderas (2006). Predstojniki in odgovorni za vzgojo lahko duhovno spremljajo zaupane jim osebe v njihovem ponotranjenju duhovnosti ustanove in skupnostnega življenja; duhovni voditelj, ki si ga sami svobodno izberejo, pa jih spremlja na vseh področjih njihove osebnostne in duhovne rasti. Seveda morata oba subjekta spoštovati pristojnosti drug drugega. Od spremljane osebe pa se pričakuje zdrava integracija obeh duhovnih pomoči.

Pomembnost dialoga oz. pogovora v začetni vzgoji je izpostavil tudi Janez Pavel II. v *Vita consecrata*, ko je govoril o vlogi vzgojiteljev in vzgojiteljic: »Izvrstno vzgojno sredstvo je osebni pogovor, ki ga je treba opravljati redno in z določeno pogostostjo kot nenadomestljivo navado, ki je potrjeno učinkovita« (65).

Besedilo razločno pove, da je osebni pogovor nenadomestljivo in zagotovo učinkovito sredstvo, če se opravlja redno in z določeno pogostnostjo, ne pojasni pa, kje, na kakšen način in v kakšni obliki naj se uresničuje. Le-ta se namreč lahko udejanji v raznih oblikah osebnega spremljanja od vzgojiteljev in predstojnikov kot tudi v duhovnem vodstvu. Tako B. Goya (1997, 183-184), razlagajoč to besedilo, pravi, da lahko takšen osebni pogovor postane najboljše sredstvo za pripravo na duhovno vodstvo, ki ga vsaka posvečena oseba resnično potrebuje.

Pomembnost duhovnega vodstva v vzgoji posvečenih oseb poudari Janez Pavel II. znova, ko govori o temeljnih orodjih napredovanja na evangelijski poti.⁸ Za evharistijo, molitvenim bogoslužjem in zakramentom sprave je takoj duhovno vodstvo: »Velika podpora pri napredovanju na evangelijski poti, zlasti v dobi vzgoje [...], je zaupno in ponižno zatekanje k duhovnemu vodstvu, ki pomaga človeku, da odgovarja na vzgibe Svetega Duha z velikodušnostjo in se odločno usmerja k svetosti« (VC 95). Besedilo nudi kar nekaj pomembnih poudarkov: duhovno vodstvo je duhovna pomoč osebi za velikodušno odgovarjanje na vzgibe Svetega Duha na evangelijski poti in pri rasti v svetosti; je pomembna in potrebna v času vzgoje; od spremljane osebe se pričakuje zaupanje in ponižnost.

Da bi mogli še jasneje videti njegovo vlogo v začetni vzgoji in doumeti tudi njegovo problematiko, se bomo zdaj posvetili dvema temeljnima etapama te vzgoje: noviciatu in junioratu.

2.1 Duhovno vodstvo v noviciatu

Noviciat je intenzivni čas preizkušanja poklica za posvečeno življenje tako od novinca kot tudi ustanove. Iz kanonov Zakonika, ki govorijo o noviciatu, ne moremo povsem jasno razbrati, ali je lahko magister (učitelj

⁸ Ta njegov pogled lahko zasledimo tudi v nekaterih njegovih govorih. Npr.: Janez Pavel II. 3. maj 1980, 1090; Janez Pavel II. 14. februar 1994, 458.

novincev) duhovni voditelj svojih novincev ali pa morajo biti za to na razpolago druge primerne osebe. Kan. 985 jasno določi samo to, da magister novincev in njegovi pomočniki ne smejo spovedovati novincev, razen če ti »v posameznih primerih sami od sebe za to prosijo«. Seveda se mora vedno spoštovati pravo ustanove.

Obstajajo različne razlage aplikacije kan. 630 §5 na službo magistra novincev. Če je ta v odnosu do novincev tudi predstojnik, velja tudi zanj prepoved tega kanona, če pa ni predstojnik novincev, bi lahko bil njihov duhovni voditelj. Tako po G. Ghirlandu (1994, 103) in A. Mercataliju (1986, 154-157) magister novincev ni njihov duhovni voditelj v dobese-dnem pomenu. Toda po razlagi J. Beyerja (1989, 316-317) magister novincev ni predstojnik. Kot glavni vzgojitelj novincev in kot prvi odgovorni za noviciat je tudi duhovni voditelj vsakega novinca. Kan. 639 §5 se po njegovem prepričanju ne nanaša popolnoma nanj. »Resni noviciat spod-buja svobodno in spontano odprtje kandidatov magistru novincev. Kako naj bi se drugače nadaljevalo razločevanje in poglobljanje Božjega klica v ustanovo?« Po mojem mnenju je takšna razlaga kanona upravičena. Vprašanje pa je, kako naj bi se razlagal kan. 240 §2, ki prepoveduje, da bi se lahko vprašalo duhovnega voditelja glede sprejetja kandidata k redovom. In prav od magistra novincev se pričakuje razločevanje in preverjanje poklica!

Dokument *Potissimum institutioni* prinaša malo več jasnosti na to področje, ko pravi, da je magister poleg tega, da je koordinator in prvi odgovorni za vzgojo v noviciatu, tudi »duhovni spremljevalec vsakega novinca« (30).⁹ Uporabi ta dokument nov termin? Je le sinonim za duhovno vodstvo ali pa želi s tem kaj izpostaviti? Prav je, da ta termin razlagamo v luči kan. 630 §1 in §5 in celotnega besedila št. 30 slednjega dokumenta: termin »duhovno spremljanje« s strani magistra kaže na njegov osebni pogovor z novinci, po katerem jim lahko pomaga doseči cilje, ki so predvideni za vzgojo v noviciatu. Le-ta lahko da mesto tudi »duhovnemu vodstvu«, če novinec zanj prostovoljno prosi. Seveda se mora vedno ohraniti pravo ustanove.¹⁰ Vsekakor se mi zdi najboljše, da magister duhovno vodi lastne novince, kajti na ta način lažje neposredno posreduje model udejanjene karizme kandidatom, ki so na poti iskanja lastne poklicne identitete. Prav tako se omogoči bolj celostna duhovna vzgoja in se jim pomaga doseči enotnost življenja. Seveda pa »duhovno spremljanje« ne more voditi k temu cilju, če se novinci niso pripravljani »svobodno in po-

⁹ Tudi delovni dokument škofovske sinode (1994) o posvečenem življenju uporablja termin »duhovno spremljanje«, ko poudarja, da je to eno izmed temeljnih sredstev začetne vzgoje. Škofovska sinoda 1994, 91.

¹⁰ Npr.: »V Družbi Jezusovi ni samo priporočeno, temveč je celo bistveno odpreti vest predstojniku« (Tata 1983, 258).

polnoma odpreti« (52). Končno pa lahko uporaba termina »duhovno spremljanje«¹¹ namesto »duhovno vodstvo« kaže tudi na posebnost noviciatske vzgoje in »časovno« omejitev takšne oblike »duhovnega vodstva« (Platovnjak 2002, 587-588).

2.2 Duhovno vodstvo v junioratu

Dokument *Potissimum institutioni* v št. 63 najprej poudari, da mora biti posvečeni osebi z začasnimi zaobljubami v obdobju juniorata omogočeno imeti duhovnega voditelja: »Čeprav so predstojniki upravičeno označeni kot 'duhovni učitelji glede na evangeljski načrt lastne ustanove' (MuR 13), naj imajo redovniki na razpolago na nezakramentalnem notranjem področju osebo, ki se tradicionalno imenuje duhovni voditelj ali svetovalec.«

Besedilo pojasnjuje, da »predstojniško duhovno vodenje« ne more nadomestiti duhovnega vodstva v dobesednem pomenu. Da bi se omogočilo duhovno vodstvo, dokument poudarja, da je v redovnih skupnostih, »posebej v tistih, kjer so osebe z začasnimi zaobljubami, nujno potreben vsaj en redovnik, ki je uradno določen kot duhovni voditelj ali svetovalec bratov« (63). Ta dokument daje torej določna navodila, kaj je potrebno narediti, da bo vsaj minimalno zagotovljena tako svoboda izbire kot tudi enost smeri vzgoje. Seveda ni dovolj le neka subjektivna »razpoložljivost« ali celo notranja nadarjenost kake osebe, temveč se zahteva objektivna razpoložljivost osebe oz. da je oseba dejansko na razpolago.

Besedilo iste številke v nadaljevanju razloži nalogo duhovnega voditelja. Pri duhovnem vodstvu mora voditelj upoštevati raven vzgoje in zrelost vsakega kandidata. Njegova temeljna naloga je: pomagati pri razločevanju Božjega delovanja, spremljati duhovno pot bratov, hraniti njegovo življenje z zdravim naukom, vzgajati k osebni molitvi in predvsem na začetku poti ovrednotiti prehojeno pot.¹² Isti dokument poudarja, da je redna pomoč duhovnega voditelja pomembna tudi v vzgoji redovniške čistosti (13).¹³

Pomoč duhovnega voditelja je pomembna tudi v procesu zorenja, ki se uresničuje v postopnem poistovetenju posvečene osebe z Božjim klicem. Duhovna zrelost je delo Svetega Duha, ki pa se mu koristno pridruži posredovanje »človeškega« voditelja (VC 36).

¹¹ Isti termin uporabi tudi kard. R. Vidal, eden izmed dveh sinodalnih očetov, ki sta v svojih interventih na sinodi poudarila pomembnost te duhovne pomoči v začetni vzgoji oseb posvečenega življenja (Ferraro 1998, 273. 306).

¹² Dokument je povzel EE 47. Iste naloge povzema kasneje še VC 36.

¹³ Pomembnost pomoči duhovnega vodstva v vzgoji za čistost so izpostavili tudi sinodalni očetje v svojih predlogih za posinodalno spodbudo. Prim. Sinodo dei vescovi. 28. oktober 1994, 17.

Pomembno je, da duhovni voditelj vedno upošteva doseženo stopnjo zrelosti spremljane osebe, etapo začetne vzgoje, v kateri se nahaja oseba, in posebne cilje tega obdobja vzgoje. Temeljni cilj je gotovo pomagati osebi, da se povsem svobodno popolnoma posveti Bogu v hoji za Kristusom po karizmi in poslanstvu ustanove, v katero jo je Bog poklical. Preko duhovnega pogovora v okviru duhovnega vodstva se lahko uresniči vzgojni proces, po katerem lahko srce spremljane osebe odkrije veličino poklicanosti, lepoto ponudbe ter postane svobodno in sposobno odgovoriti Očetu s Kristusovim čutenjem (VC 65).

Sklep

Kot smo lahko razbrali, ima duhovno vodstvo zelo pomembno vlogo v začetni vzgoji posvečenih oseb, da se morejo posvetiti Bogu po karizmi lastne ustanove in v njej trajno rasti. Seveda je pri tem temeljno, da so predstojniki in odgovorni za vzgojo ne samo vedno pozorni na svobodo tako pri izbiri lastnega duhovnega voditelja kot tudi svobodo vesti v samem duhovnem vodstvu, in da to dolžno svobodo tudi zagotovijo, kakor je naročil koncil sam v PC 14 in je to še posebej potrdil in uzakonil novi ZCP s kan. 630. Za to uresničitev je potrebno, da ustanove posvečenega življenja poskrbijo za teoretično in praktično usposobitev nekaterih svojih članov za to poslanstvo in da so potem za to nalogo postavljeni, kajti le na ta način bodo v resnici tudi na razpolago tistim, ki bodo iskali duhovno pomoč. Tako se more v največji meri zagotoviti dolžna svoboda glede duhovnega vodstva kot tudi nujna zdrava enotnost smeri vzgoje posvečenih oseb v ustanovi. Kjer se tega ne upošteva in se za to ne poskrbi v zadostni meri, tam pride hitro do manjših ali večjih težav. In posledica je opuščanje duhovnega vodstva ali pa iskanje drugih vzgojnih sredstev, ki pa ne morejo nikoli povsem nadoknaditi pomoči, ki jo lahko nudi le-to.

Predstojnikom in odgovornim za vzgojo je precej nedvoumno naložena dolžnost poskrbeti, da je vsaki posvečeni osebi zagotovljena možnost izbrati duhovnega voditelja v dobesebnem pomenu in da se spoštujejo njegove pristojnosti, vedno upoštevajoč lastno pravo ustanove. Seveda ostaja še vedno malo vprašljivo, ali so lahko predstojniki in odgovorni za vzgojo tudi duhovni voditelji zaupanih jim oseb. Jasnega odgovora ne dajejo niti cerkveni dokumenti niti različni avtorji, ki jih razlagajo ali pa govorijo o duhovnem vodstvu posvečenih oseb. Videli smo različne nevarnosti, v katere lahko zaide duhovno vodstvo, kadar ga dajejo predstojniki in odgovorni, in da je najbolje, če se ta duhovna pomoč zaupa tretjemu. Zagotovo sta potrebna velika modrost in spoštovanje tako svobode vesti osebe kot tudi prava ustanove ob upoštevanju različnih etap vzgoje, med katerimi je gotovo noviciat posebnega značaja. Zaradi enotnosti in celovitosti vzgoje ter istovetnosti karizme med duhovnim voditeljem in

spremljano osebo-novincem je gotovo najbolje, da je v tem obdobju učitelj novincev njihov duhovni spremljevalec. Toda kasneje, še posebej po slovesnih zaobljubah, je skoraj najbolje ločevati »predstojniško duhovno vodenje« od različnih oblik duhovnega vodstva v dobesednem pomenu.

Duhovno vodstvo posvečenih oseb je najpogosteje povezano kar z zakramentom sprave. To je po eni strani dobro, po drugi pa pogosto grozi nevarnost nejasnosti in pomešanja oz. nerazlikovanja med zakramentom sprave in samim duhovnim spremljanjem. Če to dvoje ni jasno ločeno in je vse skupaj v okrilju zakramenta spovedi, spovednik-duhovni voditelj zaradi spovedne molčečnosti ne sme na noben način uporabiti »spovedne materije« pri nadaljnjem duhovnem spremljanju osebe, če mu ta na poseben način ne da pravice, da to vedenje lahko upošteva in uporabi tudi pri drugih srečanjih. Prav tako se lahko večkrat pomeša avtoriteta spovednika z vlogo duhovnega voditelja, ki ima povsem svetovalni in spremljevalni značaj in ne vključuje nikakršne pokorščine. Ta »pomešanost« oz. nezdrava povezanost pa tudi skoraj avtomatično izključuje možnost jasnega zavedanja, da je lahko duhovni voditelj ne samo posvečena oseba-duhovnik, temveč tudi vsak brat ali sestra.

Janez Pavel II. je v posinodalnem dokumentu *Vita consecrata*, upoštevač želje sinodalnih očetov, spodbudil vse ustanove posvečenega življenja, da kar najhitreje izdelajo *ratio institutionis* (68). Papež je tako spodbujal vse vodstvene in vzgojne organe ustanov, da jasno in dinamično prikažejo pot vzgoje svojih članov in tudi vsa sredstva, s pomočjo katerih bodo lahko živeli istega duha karizme v različnih obdobjih svojega življenja. In med temi je gotovo potrebno znova ovrednotiti tudi duhovno vodstvo v luči smernic pokoncilskih dokumentov.

Viri:

1963. *Shemata Constitutionum et Decretorum ex quibus argumenta in Concilio disceptanda seligentur*. Series IV. Città del Vaticano 1962: Typis polyglottis Vaticanis.
1968. *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vaticano II*. Apparando. Series II. Preparatoria. Volumen II. Pars III. Città del Vaticano: Typis polyglottis Vaticanis.
1975. *Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*. Volumen III. Pars VII. Città del Vaticano: Typis polyglottis Vaticanis.
1977. *Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*. Volumen IV. Pars III. Città del Vaticano: Typis polyglottis Vaticanis.
- Janez Pavel II. 3. maj 1980. L'incontro con i Vescovi dello Zaire. V: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*. Città del Vaticano: Libreria editrice vaticana, III/1: 1082-1092.
- Janez Pavel II. 14. februar 1994. Il discorso ai Presuli della conferenza episcopale uruguayana. V: *Insegnamenti*. XVII/1: 453-460.
- Janez Pavel II. Posinodalna apostolska spodbuda *Vita consecrata* (25.3.1996). AAS 88: 377-486. [VC]
- Kongregacija za redovnike in svetne ustanove in Kongregacija za škofe. *Mutuae relationes* [MuR] (14.5.1978). V: EnVat VI: 586-717.

Kongregacija za redovnike in svetne ustanove. *Dimensione contemplativa delle vita religiosa* [DCVR] (12.8.1980). V: EnVat VII: 505-537.

Kongregacija za redovnike in svetne ustanove. *Elementi essenziali* [EE] (31.5.1983). V: EnVat IX: 193-296.

Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja. *Potissimum institutioni* [PI] (2.2.1990). V: EnVat XII: 1-139.

Sinodo dei vescovi. 1994. *La vita consacrata e la sua missione nella chiesa e nel mondo. Instrumentum laboris*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.

Sinodo dei vescovi. 28. oktober 1994. *La vita spirituale. Proposte*. V: EnVat XIV: 1565-1680.

Literatura:

Andrés, Domingo Xavier. 1983. Le innovazioni nel Libro II Parte III del nuovo Codice di Diritto Canonico sugli IVC e sulle SVA (cc. 573-746), *Vita Consacrata* 19: 559-603.

Balderas, Octavio. 2006. Direzione spirituale e colloquio formativo. [Http://www.usmi.pcn.net/relazioni/2_weekend_relazione.htm/](http://www.usmi.pcn.net/relazioni/2_weekend_relazione.htm/) (pridobljeno 1. novembre 2006).

Beyer, Jean. 1989. *Il diritto della vita consacrata*. Milano: Ancora.

Chiappetta, Luigi. 1996. *Il codice di diritto canonico: commento giuridico-pastorale I*, 2. izd. Roma: Edizioni Dehoniane.

Costa, Maurizio. 2002. *Direzione spirituale e discernimento*, 3. izd. Roma: Edizioni ADP.

Costa, Maurizio. 2004. Accompagnare nella scelta dello stato di vita (II): attenzioni di metodo e relazioni da favorire, *Tredimensioni* 1: 235-252.

Dammertz, Victor. 1984. *La nuova figura del superiore: Il nuovo diritto dei religiosi*. Roma: Rogate.

Ferraro, Giuseppe. 1998. *Il Sinodo dei Vescovi 1994. Nona assemblea generale ordinaria (2-30 ottobre 1994)*. »La vita consacrata e la sua missione nella Chiesa e nel mondo«. Roma: Civiltà cattolica.

Gambari, Elio. 1986. *I Religiosi nel Codice: commento ai singoli canoni*. Milano: Ancora.

Ghirlanda, Gianfranco. 1993. *Il diritto nella Chiesa ministero di comunione: compendio di diritto ecclesiale*, 2. izd. Cinisello Balsamo: San Paolo.

Ghirlanda, Gianfranco. 1994. *Aspetti della formazione sacerdotale nel diritto canonico*. V: Pittau, Giuseppe in Sepe, Crescenzo (ur.). *Identità e Missione del sacerdote*, 86-104. Roma: Città nuova.

Goya, Benito. 1997. *Formazione integrale alla vita consacrata: alla luce della esortazione post-sinodale*. Bologna: Edizioni Dehoniane.

Mercatali, Andrea. 1986. La guida spirituale nelle principali tappe della vita religiosa. V: *La guida spirituale nella vita religiosa. XI convegno »Claretianum«*, 143-172. Roma: Rogate.

Papež, Viktor. 1999. *Redovno pravo*. Ljubljana: Družina.

Platovnjak, Ivan. 2001. *La direzione spirituale oggi: lo sviluppo della sua dottrina dal Vaticano II a Vita Consacrata (1962-1996)*. Roma: Editrice Pontificia Università Gregoriana.

Platovnjak, Ivan. 2002. Duhovno vodstvo pri začetni duhovniški vzgoji. *BV* 62: 578-591.

Tata, Franz. 1983. Un progetto di vita: noviziato gesuita di Frascati. V: *Formazione alla vita religiosa: dal noviziato alla professione perpetua*, 239-264. Roma: Rogate.